

Sygn. akt IV KK 174/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 sierpnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Rafał Małarski (sprawozdawca)

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Małgorzaty Wilkosz-Śliwy

w sprawie **R. D.**

skazanego z wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 29 sierpnia 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 28 czerwca 2011 r., sygn. akt VI Ka [...]

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 28 lutego 2011 r., sygn. akt IV K [...],

**uchyła wyroki sądów obu instancji w zakresie dotyczącym
rozstrzygnięć z pkt 2 i 3 pierwszoinstancyjnego wyroku i
przekazuje sprawę w tej części Sądowi Rejonowemu w K. do
ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w K. z dnia 28 lutego 2011 r. (sygn. IV K [...]), wydanym na wniosek skazanego R. D., objęte zostały następujące wyroki:

- I. Sądu Rejonowego w T. z dnia 21 września 2001 r. (sygn. II K 809/01) za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., popełnionych w dniach 22 kwietnia i 29 kwietnia 1999 r., za który wymierzono karę roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności i grzywnę, oraz za czyn z art. 297 § 1 k.k., popełniony w dniu 14 października 1999 r., za który wymierzono karę 10 miesięcy pozbawienia wolności; wobec skazanego orzeczono karę łączną roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby, której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 18 października 2004 r.;
- II. Sądu Rejonowego w B. z dnia 23 października 2002 r. (sygn. II K 373/01) za czyn z art. 278 § 1 k.k., popełniony w dniu 16 kwietnia 2000 r., za który wymierzono karę roku pozbawienia wolności, za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełniony w dniu 28 kwietnia 2000 r., za który wymierzono karę roku pozbawienia wolności, oraz za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełniony w dniu 6 czerwca 2000 r., za który wymierzono karę roku pozbawienia wolności; wobec skazanego orzeczono karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat próby, której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 24 sierpnia 2005 r.;
- III. Sądu Rejonowego w B. z dnia 27 listopada 2003 r., (sygn. II K 1129/03) za czyn z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k., popełniony w październiku 2000 r., za który wymierzono karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby i której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 9 stycznia 2006 r.;
- IV. Sądu Rejonowego w C. z dnia 12 lutego 2004 r. (sygn. IV K 63/03) za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k., popełniony w dniu 23

października 2002 r., za który wymierzono karę roku i 3 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby i której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 26 stycznia 2007 r.;

- V. Sądu Rejonowego w B. z dnia 29 kwietnia 2004 r. (sygn. II K 973/03) za czyn z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 279 § 1 k.k., popełniony w listopadzie 2000 r., za który wymierzono karę roku i 3 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby i której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 10 października 2005 r.;
- VI. Sądu Rejonowego w T. z dnia 19 kwietnia 2005 r. (sygn. II K 203/05) za czyn z art. 278 § 1 k.k., popełniony w dniu 31 grudnia 2003 r., za który wymierzono karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;
- VII. Sądu Rejonowego w B. z dnia 26 października 2005 r. (sygn. II K 662/05) za czyn z art. 278 § 1 k.k., popełniony w dniu 2 lutego 2005 r., za który wymierzono karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn z art. 275 § 1 k.k., popełniony w dniu 2 lutego 2005 r., za który wymierzono karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, oraz za czyn z art. 235 k.k., popełniony w dniu 2 lutego 2005 r., za który wymierzono karę 10 miesięcy pozbawienia wolności; wobec skazanego orzeczono karę łączną roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności;
- VIII. Sądu Rejonowego w B. z dnia 28 kwietnia 2006 r. (sygn. II K 313/06) za czyn z art. 234 k.k., popełniony w dniu 16 czerwca 2005 r., za który wymierzono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności;
- IX. Sądu Rejonowego w T. z dnia 4 sierpnia 2006 r. (sygn. II K 122/05) za ciąg przestępstw z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., popełnionych w dniu 19 czerwca 2004 r., za który wymierzono karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn z art. 270 § 1 k.k., popełniony w dniu 19 czerwca 2004 r., za który wymierzono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, oraz za czyn z art. 235 k.k., popełniony w dniu 19 czerwca 2004 r., za który wymierzono karę 3 miesięcy

pozbawienia wolności; wobec skazanego orzeczono karę łączną roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności;

- X. Sądu Rejonowego w B. z dnia 7 lutego 2007 r. (sygn. II K 1028/05) za czyn z art. 278 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełniony w dniu 13 stycznia 2005 r., za który wymierzono karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności;
- XI. Sądu Rejonowego w K. z dnia 19 października 2007 r. (sygn. III K 1518/07), za czyn z art. 297 § 1 k.k., art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełniony w dniu 12 marca 1999 r., za który wymierzono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

W stosunku do skazanego zapadły również dwa wyroki łączne:

- 1. Sądu Rejonowego w B. z dnia 31 stycznia 2007 r. (sygn. II K 496/06), na mocy którego połączono kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami opisanymi wyżej w pkt I, II, III i V i za który wymierzono karę łączną 5 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności;
- 2. Sądu Rejonowego w T. z dnia 12 grudnia 2007 roku (sygn. II K 751/07), na mocy którego połączono kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami opisanymi wyżej w pkt IV i VI, wymierzając karę łączną roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, oraz kary orzeczone wyrokami opisanymi wyżej w pkt VII, VIII i IX, wymierzając karę łączną 2 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd Rejonowy w K., wskazanym powyżej wyrokiem łącznym z dnia 28 lutego 2011 r.: w pkt 1, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k., połączył skazanemu kary pozbawienia wolności wymierzone wyrokami opisanymi w pkt I, II, III, V i XI, wymierzając karę łączną 5 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności; w pkt 2, na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k., połączył skazanemu kary pozbawienia wolności wymierzone wyrokami opisanymi w pkt VII, IX i X, wymierzając karę łączną 3 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności; w pkt 3, na podstawie art. 572 k.p.k., umorzył postępowanie w pozostałym zakresie, stwierdzając, że wyroki z pkt IV, VI, VIII podlegają odrębnemu wykonaniu.

Od tego wyroku łącznego apelację wniósł obrońca skazanego. Zarzucając rażącą surowość wymierzonych kar łącznych, wniósł o zmianę zaskarżonego

wyroku łącznego przez wymierzenie skazanemu kar łącznych na zasadzie pełnej absorpcji.

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 28 czerwca 2011 r. (sygn. VI Ka [...]), utrzymał wyrok sądu pierwszej instancji w zaskarżonej części w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 czerwca 2011 r., na korzyść skazanego, wywiódł Prokurator Generalny. Orzeczeniu temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na nieprzeprowadzeniu należytej kontroli odwoławczej i utrzymaniu w mocy zaskarżonego apelacją wyroku łącznego, mimo że był on oczywiście niesprawiedliwy i wydany z rażącym naruszeniem art. 85 k.k., co obligowało sąd odwoławczy do orzekania poza granicami zaskarżenia i do uchylenia wskazanych pkt 2 i 3 wyroku sądu I instancji oraz przekazania w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania. Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku sądu odwoławczego i sądu I instancji w zakresie rozstrzygnięć z pkt 2 i 3 wyroku łącznego i przekazanie sprawy w tej części sądowi *a quo* do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego co do zasady zasługiwała na uwzględnienie.

Analiza wyroków jednostkowych wskazanych w części historycznej uzasadnienia wskazuje, że zarówno sąd *a quo*, jak również sąd *ad quem* w sposób wadliwy dokonały oceny zaistnienia realnych zbiegów przestępstw, jednego związanego z wyrokami z pkt IV i VI oraz drugiego związanego z wyrokami z pkt VII, IX, X, w którego skład winien także wejść wyrok z pkt VIII. Zgodnie bowiem z art. 85 k.k., jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa. W związku z tym, z realnym zbiegiem przestępstw mamy do czynienia wtedy, gdy sprawca popełnia dwa lub więcej przestępstw,

zanim zapadł pierwszy, chociażby nieprawomocny, wyrok w sprawie. Chodzi tutaj o wyrok dotyczący czynu z tego przedmiotowego zbiegu przestępstw, a nie jakiegokolwiek wyroku dotyczącego skazanego, w tym także za czyn wchodzący do innego zbiegu przestępstw. O ile sąd I instancji, jak i sąd odwoławczy w sposób prawidłowy wysnuły z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r. (sygn. I KZP 36/04, OSNKW 2005/2/13) wnioski dotyczące możliwości zaistnienia w sprawie kilku realnych zbiegów przestępstw oraz kwestii chronologii przy określaniu tychże zbiegów, o tyle błędnie zinterpretowały one wskazówki zawarte w tej uchwale odnoszące się do przerywania realnych zbiegów przestępstw wyrokiem. Z treści tego judykatu wyraźnie wynika, że realny zbieg przestępstw przerywany jest jednym z wyroków skazujących za czyn bądź czyny stanowiące element realnego zbiegu przestępstw, a nie inny wyrok niepozostający w związku z tym zbiegiem. Stanowisko to znalazło swoje odzwierciedlenie również w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2009 r., sygn. II KK 215/08 (Lex nr 598028). W niniejszej sprawie, wbrew twierdzeniu sądu *a quo*, które zaaprobowane zostało przez sąd *ad quem*, winny podlegać połączeniu wyroki z pkt IV i VI, jako tworzące realny, nieprzerwany zbieg przestępstw, a także z tych samych względów wyroki z pkt VII, VIII, IX i X. Pojawienie się wyroku za czyn stanowiący element innego zbiegu przestępstw nie miało bowiem w konkretnych sytuacjach procesowych żadnego znaczenia dla przerywania tychże zbiegów. Ponadto w jednym z wcześniejszych wyroków łącznych, szczegółowo opisanym w pkt 2 części historycznej uzasadnienia, wyroki z pkt IV i VI zostały w sposób prawidłowy połączone, podobnie jak wyrok z pkt VII, VIII i IX. W przypadku realnego zbiegu przestępstw dotyczącego wyroku z pkt VIII, po orzeczeniu wyroku łącznego z pkt 2, pojawiła się potrzeba ponownego określenia kary łącznej dotyczącej tego zbiegu i wzięcia pod uwagę wyroku z pkt X. Z tychże względów błędne było orzeczenie zaaprobowane przez sąd odwoławczy w toku kontroli instancyjnej, dotyczące umorzenia postępowania odnośnie wyroków z pkt IV, VI i VIII, jak również orzeczenie kary łącznej za jeden ze zbiegów przestępstw w oparciu jedynie o wyroki z pkt VII, IX oraz X. Kształtując orzeczenie właśnie w ten wadliwy sposób, sąd I instancji dopuścił się rażącego naruszenia art. 85 k.k., które w sposób istotny wpłynęło na treść wyroku, albowiem umorzono postępowanie w przypadku

wyroków jednostkowych, które winny wejść w skład dwóch różnych realnych zbiegów przestępstw. Sąd odwoławczy, w tym zakresie, dokonał wadliwej kontroli instancyjnej wyroku sądu *a quo*, akceptując zaskarżone orzeczenie. Tym samym dopuścił się rażącego naruszenia art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., mającego istotny wpływ na treść orzeczenia, albowiem orzeczenie sądu I instancji w tym kształcie nie powinno się ostać. W realiach niniejszej sprawy, w ramach kontroli instancyjnej określonej przez art. 433 § 1 k.p.k., przy stwierdzeniu tak istotnego naruszenia prawa materialnego, sąd *ad quem*, w oparciu o art. 440 k.p.k., zobowiązany był do usunięcia uchybień sądu *a quo*, mimo że gdy środek odwoławczy nie odnosił się do tychże nieprawidłowości.

Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 536 k.p.k. rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym, tylko w wypadkach określonych w art. 435 k.p.k., 439 k.p.k. i 455 k.p.k. W niniejszej sprawie skarżący określił granice zaskarżenia w sposób prawidłowy, wskazując merytorycznie na wszystkie uchybienia. Niemniej jednak Sąd Najwyższy w zakresie orzeczenia o oddzielnym wykonaniu wyroków z pkt IV i VI wziął pod uwagę bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., co nie było elementem argumentacji kasacji Prokuratora Generalnego. Zgadzając się całkowicie ze skarżącym co do potrzeby połączenia wyroków z pkt IV i VI, zauważyć należy, że kara łączna odnośnie tychże wyroków orzeczona została wyrokiem łącznym, szczegółowo opisanym w pkt 2. W tym zakresie nie wystąpiły żadne okoliczności, które dawałyby podstawy do rozwiązania wyroku łącznego z pkt 2 w zakresie wyroków z pkt IV i VI, w przeciwieństwie do realnego zbiegu zawierającego wyrok z pkt VIII, gdzie wystąpiła potrzeba orzeczenia nowej kary łącznej w związku z koniecznością wzięcia pod uwagę przy tym zbiegu skazania z pkt X. Zgodnie z art. 575 § 1 k.p.k., jeżeli po wydaniu wyroku łącznego zachodzi potrzeba wydania nowego wyroku łącznego, z chwilą jego wydania poprzedni wyrok łączny traci moc. Po wydaniu wyroku łącznego poprzedni wyrok łączny traci jednak moc w zakresie rozstrzygnięć o karze i środkach karnych, a także o umorzeniu postępowania w trybie art. 572 k.p.k., które zostały objęte nowym wyrokiem łącznym. Stanowisko to zostało ostatnio potwierdzone w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2012 roku (sygn. I KZP 15/12, OSNKW 2012/11/111). W

związku z tym, odnośnie wyroków z pkt IV i VI, uznać należało, że umarzając postępowanie w tym zakresie i pozostawiając te wyroki odrębnemu wykonaniu, sąd *a quo* dopuścił się naruszenia powagi rzeczy osądzonej. Stąd za podstawę uchylenia zaskarżonego wyroku oraz wyroku sądu I instancji należało przyjąć nie tylko naruszenie prawa materialnego i procesowego z art. 85 k.k., art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., ale również uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.

Mając na względzie powyższą argumentację, uznano kasację za zasadną, co skutkować musiało uchylenie zaskarżonego wyroku. Ponadto, mając na względzie konieczność ukształtowania nowej kary łącznej odnośnie wyroku z pkt VIII, w sytuacji apelacji wniesionej jedynie na korzyść skazanego, a także potrzebę ingerencji w związku z tym w pkt 2 i 3 wyroku sądu *a quo*, niezbędnym było również uchylenie we wskazanej części właśnie tego wyroku łącznego. W związku z tym, mając na uwadze konstrukcję orzeczenia sądu I instancji, szczególnie pkt 3 oraz respektując konstytucyjną zasadę dwuinstancyjności gwarantującą stronie prawo do skorzystania ze środka odwoławczego, celowe stało się uchylenie wyroków sądów obu instancji w zakresie dotkniętym wadliwością.

Sąd pierwszej instancji, rozpoznając ponownie sprawę winien uniknąć uchybień będących podstawą uwzględnienia kasacji. W szczególności powinien dokonać właściwego określenia realnego zbiegu przestępstw, a więc objąć nim nie tylko wyroki z pkt VII, IX i X, ale i wyrok z pkt VIII. Wyroków z pkt IV i VI nie wolno pozostawić do odrębnego wykonania, jako że zostały już wcześniej połączone prawomocnym wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w T. z dnia 12 grudnia 2007 r. Zachodzi zatem tu powaga rzeczy osądzonej i w tej części postępowanie należy umorzyć.

Kierując się powyższą argumentacją, Sąd Najwyższy orzekł, jak w części dyspozytywnej wyroku.